

**LIETUVOS RESPUBLIKOS KOMPENSACIJŲ NEPRIKLAUSOMYBĖS GYNĖJAMS,
NUKENTĖJUSIEMS NUO 1991 M. SAUSIO 11–13 D. IR PO TO VYKDYTOS SSRS
AGRESIJOS, BEI JŲ ŠEIMOMS ĮSTATYMO NR. I-954 1 STRAIPSNIO PAKEITIMO
ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS NEPRIKLAUSOMYBĖS GYNĖJŲ IR KITŲ
NUKENTĖJUSIŲ NUO 1991 M. SAUSIO 11-13 D. IR PO TO VYKDYTOS SSRS AGRESIJOS
ASMENŲ TEISINIO STATUSO PRIPAŽINIMO ĮSTATYMO NR. VIII-1517 3 STRAIPSNIO
PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBINIŲ PENSIJŲ ĮSTATYMO
NR. I-730 14 STRAIPSNIO PAKEITIMO
ĮSTATYMO PROJEKTŲ
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymų projektų rengimą paskatinusios priežastys, parengtų projektų tikslai ir uždaviniai

Nepriklausomybės gynėjų, žuvusių dėl 1991 m. sausio 11–13 d. ir po to vykdytos SSRS agresijos (toliau – Nepriklausomybės gynėjai), šeimos nariams – vaikams ir sutuoktiniams – valstybės parama teikiama įvertinus ne vien tik tai, kad jie nukentėjo minėtų įvykių metu, bet ir atsižvelgiant į dabartinę šeiminių padėtį (sutuoktiniams parama neskiriama, jei jie yra sudarę kitą santuoką) ar amžių, mokymąsi, neįgalumą (skiriant paramą vaikams).

Nepriklausomybės gynėjų vaikams pripažįstamas asmens, nukentėjusio nuo 1991 m. sausio 11-13 d. ir po to vykdytos SSRS agresijos asmens teisinis statusas, o Nepriklausomybės gynėjo žūties metu buvę sutuoktiniai turi Lietuvos Respublikos Generalinės prokuratūros išduotus pažymėjimus dėl pripažinimo nukentėjusiuoju baudžiamosiose bylose, nes sutuoktinis žuvo ginant Lietuvos Respublikos laisvę 1991 m. nuo 1991 m. sausio 11-13 d. ir po to vykdytos SSRS agresijos.

Todėl vien aplinkybė, kad Nepriklausomybės gynėjo sutuoktinis susituokia dar kartą ar kad Nepriklausomybės gynėjo vaikas sukako pilnametystę ar yra baigęs studijas ir vyresnis nei 24 metai, nepaneigia to fakto, kad jis nukentėjo dėl 1991 m. sausio 11–13 d. ir po to vykdytos SSRS agresijos. Tačiau esant šioms aplinkybėms, teisę gauti valstybės paramą šie asmenys, kaip Nepriklausomybės gynėjo sutuoktinis ar vaikas, praranda. Kartu manytina, kad nukentėjimo nuo 1991 m. sausio 11–13 d. ir po to vykdytos SSRS agresijos prasme, Nepriklausomybės gynėjo sutuoktinis susituokęs dar kartą ir Nepriklausomybės gynėjo sutuoktinis, kuris nesudarė vėliau santuokos, neturėtų būti traktuojami skirtingai, nes jų nukentėjimas nuo šių įvykių tapatus.

Įvertinus tai, parengti šie įstatymų projektai:

1) Lietuvos Respublikos nepriklausomybės gynėjų ir kitų nukentėjusių nuo 1991 m. sausio 11-13 d. ir po to vykdytos SSRS agresijos asmenų teisinio statuso pripažinimo įstatymo Nr. VIII-1517 3 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas (toliau – Statuso įstatymo projektas);

2) Lietuvos Respublikos kompensacijų nepriklausomybės gynėjams, nukentėjusiems nuo 1991 m. sausio 11–13 d. ir po to vykdytos SSRS agresijos, bei jų šeimoms įstatymo Nr. I-954 1 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas (toliau – Kompensacijų įstatymo projektas);

3) Lietuvos Respublikos valstybinių pensijų įstatymo Nr. I-730 14 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas (toliau – Valstybinių pensijų įstatymo projektas) (toliau kartu – Įstatymų projektai).

Įstatymų projektų tikslas – nustatyti valstybės paramos teikimą Nepriklausomybės gynėjų žūties metu buvusioms šeimoms (sutuoktiniams ir vaikams), t. y. asmenims, kurie tuo metu nukentėjo nuo SSRS agresijos.

2. Įstatymų projektų iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymo projektus parengė Lietuvos Respublikos Seimo nariai.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami Įstatymų projektuose aptarti teisiniai santykiai

Lietuvos Respublikos nepriklausomybės gynėjų ir kitų nukentėjusių nuo 1991 m. sausio 11-13 d. ir po to vykdytos SSRS agresijos asmenų teisinio statuso pripažinimo įstatyme nustatyta, kad Lietuvos Respublikos nepriklausomybės gynėjų šeimų nariais, nukentėjusiais nuo 1991 m. sausio 11-13 d. ir po to vykdytos SSRS agresijos, pripažįstamos žuvusiųjų našlaičiai (našlės).

Lietuvos Respublikos kompensacijų nepriklausomybės gynėjams, nukentėjusiems nuo 1991 m. sausio 11–13 d. ir po to vykdytos SSRS agresijos, bei jų šeimoms įstatyme nustatyta, kad kompensacijos už vieno būsto, kuriame deklaruota asmens gyvenamoji vieta, šildymą, karštą vandenį, geriamąjį vandenį ir nuotekas, dujas, kietąjį ir skystąjį kurą, elektros energiją, laidinio telefono abonentinį (mėnesinį) mokestį, žemės, esančios po daugiaaukščiu gyvenamuoju namu, mokestį ir kitas paslaugas (toliau – kompensacijos už būstą) teikiamos žuvusių Nepriklausomybės gynėjų šeimoms (tėvams (itėviams), sutuoktiniams, vaikams (įvaikiams) iki 18 metų bei pilnamečiams vaikams, kurie mokosi pagal bendrojo ugdymo programą, pirmą kartą įgyja pirmąją kvalifikaciją pagal formaliojo profesinio mokymo programą arba studijuoja aukštojoje mokykloje pagal nuolatinį ar ištemptinį studijų programą ir pirmą kartą įgyja bakalauro ar magistro laipsnį, – iki mokymosi ar studijų pagal šias programas baigimo (išskyrus bendrojo ugdymo programų mokinius, turinčius teisę gauti kompensacijas iki tų metų, kuriais jie baigia mokytis pagal šias programas, rugpjūčio 31 d.), tačiau ne vyresniems negu 24 metų).

Lietuvos Respublikos valstybinių pensijų įstatyme nustatyta nukentėjusiųjų asmenų valstybinė našlių ir našlaičių pensija skiriama asmenų, žuvusių dėl 1991 metų sausio 11–13 dienomis vykdytos agresijos ir po to buvusių įvykių:

1) našlaičiams (vaikams ir įvaikiams) iki 18 metų, taip pat vyresniems kaip 18 metų, jeigu jie pripažinti neįgaliaisiais (iki 2005 m. liepos 1 d. – invalidais) iki 18 metų ir jeigu jie visą laiką nuo 18 metų sukakties yra nedarbingi ar iš dalies darbingi (invalidai), taip pat nustatyta tvarka įregistruotų švietimo įstaigų bendrojo ugdymo programų ar formaliojo profesinio mokymo programų mokiniai ir dieninių ar nuolatinį studijų programų studentai iki mokymosi arba studijų pagal šias programas baigimo (išskyrus bendrojo ugdymo programų mokinius, kurie turi teisę gauti valstybinę našlaičių pensiją iki tų metų, kuriais jie baigia mokytis pagal šias programas, rugpjūčio 31 d.), bet ne ilgiau, iki jiems sukaks 24 metai;

2) nesudariusiems kitos santuokos našlėms, nepaisant jų amžiaus.

4. Siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Statuso įstatymo projektu siūloma nustatyti, kad nukentėjusio nuo 1991 m. sausio 11-13 d. ir po to vykdytos SSRS agresijos asmens teisinis statusas būtų pripažįstamas Nepriklausomybės gynėjo žūties metu buvusiems sutuoktiniams.

Kompensacijų įstatymo projektu siūloma nustatyti, kad kompensacijos už būstą būtų teikiamos Nepriklausomybės gynėjo žūties metu buvusiems sutuoktiniams atsisakant našlystės sąlygos ir vaikams atsisakant sąlygos, kad kompensacijos už būstą teikiamos tik nepilnamečiams, ar pilnamečiams vaikams, kurie mokosi pagal bendrojo ugdymo programą, pirmą kartą įgyja pirmąją kvalifikaciją pagal formaliojo profesinio mokymo programą arba studijuoja aukštojoje mokykloje pagal nuolatinį ar ištemptinį studijų programą ir pirmą kartą įgyja bakalauro ar magistro laipsnį, – iki mokymosi ar studijų pagal šias programas baigimo (išskyrus bendrojo ugdymo programų mokinius, turinčius teisę gauti kompensacijas už būstą iki tų metų, kuriais jie baigia mokytis pagal šias programas, rugpjūčio 31 d.), tačiau ne vyresniems negu 24 metų.

Valstybinių pensijų įstatymo projektu siūloma atsisakyti sąlygos, kad nukentėjusiųjų asmenų valstybinė našlių skiriama asmenų, žuvusių dėl 1991 metų sausio 11–13 dienomis vykdytos agresijos ir

po to buvusių įvykių, tik tiems našliams, kurie yra nesudarę kitos santuokos ir nustatyti, kad ši pensija skiriama Nepriklausomybės gynėjo žūties metu buvusiems sutuoktiniams. Taip pat siūloma atsisakyti sąlygos, kad asmenų, žuvusių dėl 1991 metų sausio 11–13 dienomis vykdytos agresijos ir po to buvusių įvykių, vaikams nukentėjusiųjų asmenų valstybinės našlaičių pensijos skiriamos tik iki 18 metų, taip pat vyresniems kaip 18 metų, jeigu jie pripažinti neįgaliais iki 18 metų ir jeigu jie visą laiką nuo 18 metų sukakties yra nustatytas darbingumo lygis, taip pat nustatyta tvarka įregistruotų švietimo įstaigų bendrojo ugdymo programų ar formaliojo profesinio mokymo programų mokiniai ir dieninių ar nuolatinių studijų programų studentai iki mokymosi arba studijų pagal šias programas baigimo (išskyrus bendrojo ugdymo programų mokinius, kurie turi teisę gauti valstybinę našlaičių pensiją iki tų metų, kuriais jie baigia mokytis pagal šias programas, rugpjūčio 31 d.), bet ne ilgiau, iki jiems sukaks 24 metai.

Pritarus *Įstatymų projektams*, bus nustatytas teisinis reguliavimas, kuris užtikrins valstybės paramos skyrimą Nepriklausomybės gynėjų žūties metu buvusioms šeimoms (sutuoktiniams ir vaikams), t. y. asmenims, kurie tuo metu nukentėjo nuo SSRS agresijos.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikia imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Priėmus Įstatymų projektus, neigiamų pasekmių nenumatoma. Numatomos teigiamos teisinio reguliavimo pasekmės, aptartos šio aiškinamojo rašto 4 punkte.

6. Kokią įtaką priimti įstatymai turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Priimti įstatymai įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturės.

7. Kaip įstatymų įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Priimti įstatymai tiesioginės įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai neturės.

8. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams:

Įstatymų projektai neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymų inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Priimtiems įstatymams įgyvendinti kitų įstatymų parengti, pakeisti ar pripažinti netekusiais galios nereikės.

10. Įstatymų projektų atitiktis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimams ir Įstatymo projekto sąvokų, jas įvardijančių terminų įvertinimas Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymų projektai atitinka Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimus.

11. Įstatymų projektų atitiktis Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos dokumentams

Įstatymų projektai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos teisės normas.

12. Įstatymams įgyvendinti reikalingi įgyvendinamieji teisės aktai, šių aktų rengėjai ir terminai

Priėmus įstatymus, iki jų įsigaliojimo Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija turės parengti ir socialinės apsaugos ir darbo ministras patvirtinti socialinės apsaugos ir darbo ministro 2000 m. kovo 29 d. Nr. 36 įsakymo „Dėl nepriklausomybės gynėjo, nukentėjusio nuo 1991 m. sausio 11–13 d. ir po to vykdytos SSRS agresijos, ir nukentėjusio nuo 1991 m. sausio 11–13 d. ir po to vykdytos SSRS agresijos asmens teisinio statuso pripažinimo, pažymėjimų išdavimo bei jų apskaitos nuostatų patvirtinimo“ pakeitimą.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti

Įstatymų projektams įgyvendinti kasmet prireiktų apie 130 tūkst. eurų valstybės biudžeto lėšų (nukentėjusiųjų asmenų valstybinėms pensijoms mokėti – 122,6 tūkst. eurų, būsto išlaidų kompensacijoms atsižvelgiant į tai, kad nukentėjusiųjų asmenų valstybinių – 7,4 tūkst. eurų). Atsižvelgiant į tai, kad nukentėjusiųjų asmenų pensijų gavėjų skaičius kasmet mažėja apie 3 procentus, atitinkamai ir valstybės biudžeto lėšos šioms pensijoms mokėti, papildomo lėšų poreikio nukentėjusiųjų asmenų valstybinėms pensijoms mokėti lyginant su numatytomis valstybės biudžeto lėšomis 2021 m. šioms pensijoms mokėti, nebus.

14. Įstatymų projektų rengimo metu gauti specialistų vertinimai, rekomendacijos ir išvados

Rengiant Įstatymų projektus, specialistų vertinimų rekomendacijų ir išvadų nebuvo gauta, viešosios konsultacijos nevykdytos.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia Įstatymų projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno *Eurovoc* terminus, temas bei sritis

Nepriklausomybės gynėjai, nukentėjusiųjų asmenų valstybinės pensijos.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.

Teikia